

152. Enorme verscheidenheid in beheersgras

Ruwvoer van beheersland heeft over het algemeen een lage eiwit- en energie-inhoud van hoogstens 750 VEM in vitro. Deze karakterisering scheert echter de verschillende soorten beheersgras over één kam en gaat ook voorbij aan kansen van vakbekwame oogst en conservering. Ook al zal beheersgras nooit 1000 VEM bevatten, sturen op botanische samenstelling en door conservering is zeker een optie. Vanuit deze visie onderzoekt het project 'Meer dan Beheer' op praktijkbedrijven de wisselwerking tussen perceelbeheer, botanische samenstelling, natuurwaarde, oogst en conservering, rantsoenering en ten slotte opname door het vee. In 14 tot 22 juni 2005 is de botanische samenstelling van beheersland onderzocht bij Paul Wagenaar (Wijdenes, NH), Nils Spaans (Broek in Waterland, NH) en Sybrand Bouma (Grouw, Fr). De vraag is wat de variatie is tussen de bedrijven en ook wat de variatie is tussen de verschillende percelen binnen één bedrijf.

De bedrijven

Het bedrijf van Paul Wagenaar heeft een huiskavel van 19 ha en daarbij 29 ha gepacht natuurland van Staatsbosbeheer (SBB). Er zijn 50 koeien met een productie van 3 ton melk. Met ingang van 2005 zal er beheersruwvoer aan het melkvee gevoerd gaan worden.

Het bedrijf van Nils Spaans omvat 115 ha waarvan ongeveer 40 hectare gepacht is van SBB. Er zijn 120 melkkoeien en 80 stuks jongvee met een melkquotum van 805.000 liter.

Het bedrijf van Sybrand Bouma omvat 120 ha waarvan 35 ha natuurland op "t Ilân" dat gepacht is van een particulier natuurbeheerder (SN). Er zijn 140 melkkoeien en 70 stuks jongvee.

Natuurland Wagenaar

De begroeiing maakt over het algemeen een niet erg zware en tegelijk vrij hoge (maximaal ca. 100 cm) indruk met grote vlekken rood van Veldzuring en geel van Scherpe boterbloem in mei (zie foto). Opvallend is het 'schapige' karakter met veel Zachte dravik en kleine kruiden als Gewone hoornbloem en Madeliefje: de vorige eigenaar had veel schapen. In de meest productieve percelen van het natuurland is sprake van een redelijk groot aandeel van -qua voederwaarde- goede grassen (Engels raaigras, Ruwbeemdgras). Gestreepte witbol komt pleksgewijs voor. In de richting van de dijk is een duidelijke toename van schralere soorten en ook van vochtindicatoren. Het perceel nabij de dijkvoet is volgens Paul vrijwel ongeschikt als voer; hier staan allerlei russen en zegges en ook veel Gestreepte witbol.

Natuurland Spaans

De begroeiing maakt over het algemeen een vrij zware en tegelijk lage indruk (maximaal ca. 80 cm). Over grote oppervlakten is het vegetatiebeeld relatief gelijkvormig (zie foto; 14 juni): een groot aandeel goede grassen Ruwbeemdgras en Engels raaigras die hun dominante positie delen met Gestreepte witbol, Kruijpende boterbloem en Fioringras.

Natuurland Bouma

De voorste percelen op "t Ilân" hebben een hooiland indicatie met Veldzuring, Reukgras, Gestreepte witbol, Scherpe boterbloem met daarin een zeker aandeel redelijke grassen, met name Ruwbeemd- en Fioringras. Plekken met veel Geknikte vossesstaart en Mannagras indiceren er structuurproblemen. Naar het oosten neemt Rietgras, groepsgewijs sterk toe, samen met Ruwe smele. De ruige begroeiing

kan er hoger zijn dan 1,5 m (zie foto). Sybrand vindt dit hooi slechter want in deze begroeiing is geen 'onderlaag' (van m.n. Ruwbeemd- en Fioringras).

Variatie in Natuurland

De waarnemingen op drie bedrijven laten een enorme verscheidenheid zien aan beheersgras. Het natuurland van Wagenaar was met gemiddeld 13,9 soorten per 25 m² het soortenrijkst (tabel 1). De meeste metingen zitten onder de drempel van 15 soorten/25 m² die belangrijk is voor de botanische pakketten in SAN en SN. De begroeiing op het natuurland van Bouma had het meeste volume (tabel 2). Er 16 'algemene soorten' die voorkwamen in driekwart van de opnamen van één of meer van de bedrijven (zie tabel 2). Fioringras, Ruwbeemdgras en Veldzuring waren in natuurland op alle drie locaties algemeen.

	Wagenaar	Spaans	Bouma
Aantal opnamen van 25 m ²	7	8	9
Aantal soorten, totaal	30	16	28
Soortenaantal, gemiddeld per 25 m ²	13.9	11.8	13.6
Hoogte minimaal, gemiddeld (cm, afgerond op 10-tal)	60	60	90
Hoogte maximaal, gemiddeld (cm, afgerond op 10-tal)	100	80	130

Tabel 1 (boven): Aantal soorten en hoogte van de vegetatie in beheersland in juni 2005.

Tabel 2 (rechts): Soorten grassen en kruiden die in meer dan 70% van de opnamen voorkwamen. Volgorde van de soorten: van hoog naar laag wat betreft het aantal bedrijven met frequentie > 70% en %/bedrijf.

Wagenaar	Spaans	Bouma
Fioringras	Fioringras	Fioringras
Ruwbeemdgras	Ruwbeemdgras	Ruwbeemdgras
Veldzuring	Veldzuring	Veldzuring
Engels raaigras	Engels raaigras	
Zachte dravik	Zachte dravik	
Scherpe boterbloem		Scherpe boterbloem
	Gestreepte witbol	Gestreepte witbol
	Kruipende boterbloem	Kruipende boterbloem
	Pinksterbloem	Pinksterbloem
Gewone hoornbloem		
Ridder- X Krulzuring		
	Geknikte vossestaart	
	Kweek	
		Reukgras
		Ruwe smele
		Veldbeemdgras

Discussie

De waargenomen variatie in botanische samenstelling biedt aanknopingspunten voor maatregelen. Vooral ook de variatie binnen één bedrijf. De veehouder zou kunnen sturen door zijn betrekkelijke vrijheid in bijvoorbeeld mesthoeveelheid en mestkwaliteit, tijdstip van maaien of inscharen en aanvullende maatregelen zaken als greppelen. Daarmee kan de ontwikkeling van de vegetatie zeker worden beïnvloed. Bij het 'COAL-project' in de jaren '80 bleek dat de voederwaarde van beheersgras sterk werd bepaald door het oogstmoment van de snede los van de botanische samenstelling. Gezien de waargenomen variatie en de ervaringen van de betrokken veehouders lijkt het echter zeker zinvol om het botanische spoor verder te verkennen. Daarbij kan ook kennis van onderzoek uit de jaren '40-'70, die op achtergrond geraakt is, opnieuw benut worden.

Frans Smeding en Jos Langhout
F.smeding@louisbolk.nl, J.langhout@louisbolk.nl